

POŠILJATELJ

Filip Dobranić

Danes je nov dan, Inštitut za druga vprašanja

Parmova 20

1000 Ljubljana

Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo

Kotnikova ulica 5

1000 Ljubljana

V Ljubljani, 30.6.2020

ZADEVA: Stališče glede implementacije Direktive EU 2019/790 o avtorski in sorodnih pravicah na enotnem digitalnem trgu

Spoštovani,

Danes je nov dan se odziva na javni poziv Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo, ki je zainteresirano javnost pozvalo, naj do 30.6.2020 posreduje svoje komentarje na objavljena pisna stališča o implementaciji nove Direktive o avtorskih pravicah na enotnem digitalnem trgu¹.

Prilagamo komentarje na dva člena DSM (15. in 17.), ki se odzivajo predvsem na stališča DNS, ZAMP, MK, DSR in ZFIS. Glede 15. člena opozarjamo na potencialne pasti pri opredelitvi načina razdeljevanja deležev prihodkov avtorjem (glede te DNS, ZAMP in MK nagovarjajo k čim bolj natančni opredelitvi razdeljevanja deležev prihodkov avtorjev, kjer se strinjamo z natančno opredelitvijo v kolikor spoštuje Uvodne izjave DSM in eksplicitno obstoječe izjeme zagotovi tudi na novi pravici). Glede 17. člena komentiramo 5 problematičnih točk, ki jih omenjajo MK, DNS, DSR in ZFIS. Vsaka točka je opremljena z opombo pod črto, ki nakazuje na katero stališče se komentar nanaša.

Lep pozdrav,

Filip Dobranić, direktor

¹ Direktiva (EU) 2019/790 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. aprila 2019 o avtorski in sorodnih pravicah na enotnem digitalnem trgu in spremembi direktiv 96/9/ES in 2001/29/ES, dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0790>

Člen 15

1. Natančno naj se opredeli način razdeljevanja deležev prihodkov avtorjem²

DSM Direktiva v petem odstavku 15. člena določa, da morajo države članice EU poskrbeti, da "avtorji del, vključeni v medijske publikacije, prejmejo ustrezen delež prihodkov, ki jih založniki medijskih publikacij prejmejo od ponudnikov storitev informacijske družbe za uporabo medijske publikacije." Podobno **Uvodna izjava 59** določa, da morajo imeti avtorji, katerih dela so vključena v medijsko publikacijo, "pravico do ustreznega deleža prihodkov, ki jih medijske hiše prejmejo od ponudnikov storitev informacijske družbe za uporabo njihovih medijskih publikacij."

Veliko deležnikov kot najboljšo možnost za zagotavljanje prejemanja deleža prihodkov s strani avtorjev od založnikov medijskih publikacij v kolektivnem upravljanju s takšno pravico. V skladu z veljavnim pravom v Republiki Sloveniji lahko kolektivne organizacije upravljajo pravice samo na podlagi veljavnega dovoljenja, ki ga kolektivni organizaciji podeli URSIL, kar je treba upoštevati tudi v tem primeru. Dodatno je pri morebitni implementaciji petega odstavka 15. člena DSM Direktive na način, da se zanj uvede kolektivno upravljanje, potrebno zagotoviti, da nova pravica ne bo zajemala preverljivih dejstev in blogov, kakor je določeno v **Uvodnih izjavah 56 in 57. V novo pravico naj se vključijo vse obstoječe izjeme od avtorskih in sorodnih pravic**, potrebno pa je tudi izrecno upoštevati, **da se založniki lahko odpovejo novi pravici iz 15. člena.**

² Odgovor na Društvo Novinarjev Slovenije, str. 2-3, ZAMP, str. 7, MK, str. 4

Člen 17

1. Uvede naj se sistem obveznega kolektivnega upravljanja³

Eden izmed namenov člena 17 je, da se ustvarijo pogoji, pod katerimi bodo spletne platforme lažje in hitreje pridobile licence za deljenje avtorsko varovanih vsebin na spletu. Če bodo platforme imele takšne licence, jim namreč ne bo treba uporabljati nesofisticiranih avtomatičnih filtrov. **Zato naj se zagotovi sistem, v katerem bodo spletne platforme na enostaven način lahko prišle do licenc za deljenje avtorsko varovanih vsebin na spletu in v katerem platformam ne bo potrebno tovrstnih licenc sklepati z vsakim imetnikom pravic posebej.** Zakonodajalec naj uvede sistem obveznega kolektivnega upravljanja za novo pravico, ki nastaja z uveljavitvijo 17. člena. Veliki imetniki pravic lahko nasprotujejo takšnemu sistemu, zato naj se ga optimizira s sistemom razširjenega kolektivnega upravljanja. Pri tem je potrebno upoštevati veljavno pravo v Republiki Sloveniji, po katerem lahko kolektivne organizacije upravljajo pravice samo na podlagi veljavnega dovoljenja, ki jim ga podeli URSIL kot smo zapisali že zgoraj.

Individualni ustvarjalci preko različnih organizacij tekom implementacije DSM Direktive poudarjajo, da je glavni namen novega režima, ki ga vzpostavlja 17. člen, zmanjšanje "vrednostne vrzeli." Skladno s tem naj se uvede sistem **neodpovedljive pravice za avtorje**, iz katerega je potrebno izločiti situacije, v katerih ustvarjalci upravljajo s svojimi pravicami na podlagi prostih licenc (npr. Creative Commons, GPL ...).

2. Ozko naj se opredeli izraz "ponudniki storitev deljenja vsebin na spletu"⁴

DSM Direktiva izraz "ponudnik storitev deljenja vsebin na spletu" ozko opredeljuje kot "ponudnika storitve informacijske družbe, katere glavni namen ali eden od glavnih namenov je shranjevati večjo količino avtorsko varovanih del ali drugih varovanih predmetov varstva, ki jih na strežnik naložijo uporabniki, in javnosti ponujati dostop do njih, ki jih organizira in promovira za namene ustvarjanja dobička." Temu ustrezno naj se pri implementaciji 17. člena DSM Direktive opredeli ozko, pri čemer **naj se izrecno določi, da ta izraz ne vključuje ustanov za varstvo kulturne dediščine, raziskovalnih in izobraževalnih ustanov ter izobraževalnih in znanstvenih spletnih repozitorijev ali platform.**

3. Uporaba orodij s strani ponudnikov storitev vsebin na spletu ne sme izključevati zakonsko dovoljene rabe⁵

Orodja za avtomatično prepoznavanje vsebin (t.i. ACR – Automated Content Recognition) trenutno niso sposobna prepoznati razlik med zakonito in nezakonito rabo avtorskih del. Posledično takšna orodja nikakor niso primerna za to, da se jim omogoči, da sama blokirajo ali (še huje) celo odstranjujejo vsebino, ki jo na strežnike

³ Odgovor na Društvo novinarjev Slovenije, str. 3, ZFIS, str. 4, MK, str. 5, Društvo slovenskih režiserjev, str. 4

⁴ Odgovor na ZFIS, str. 2

⁵ Odgovor na ZFIS, str. 1, MK, str. 5

ponudnikov storitev vsebin na spletu nalagajo njihovi uporabniki. Zato je potrebno izrecno urediti, da kakršnakoli orodja, s katerimi bodo ponudniki želeli ločiti nedovoljene vsebine na svojih strežnikih od dovoljenih (npr. avtomatični filtri), ne smejo preprečevati deljenja vsebin, ki avtorsko varovana dela uporabljajo zakonito in v skladu z izjemami in omejitvami od avtorske in sorodnih pravic. **Pri tem je potrebno opozoriti na določbo osmega odstavka 17. člena DSM Direktive, ki določa, da njegova uporaba "ne sme privedi do splošne obveznosti spremljanja."**

Prav tako naj bo izrecno določeno, da se kot *prima facie* poseg v avtorske pravice lahko smatrajo le vsebine, ki so:

- natančne reprodukcije avtorsko varovanih del;
- delne reprodukcije, kjer vsebine vključujejo le del izvirnega dela in nič drugega;
- vsebine, ki se ujemajo z deli, ki še niso izdana.

To pomeni, da se kot *prima facie* poseg v avtorske pravice *ne smejo* šteti vsebine, ki:

- vsebujejo poleg dela izvirnih del tudi drugo vsebino;
- vsebujejo nedeljiva dela ali zelo kratke izvlečke avtorsko varovanih del.

4. Zagotovljen naj bo učinkovit mehanizem za pritožbe⁶

Za ustrezno in učinkovito implementacijo 17. člena DSM Direktive morajo države članice EU dejansko zagotoviti učinkovite in hitre mehanizme za pritožbe uporabnikov in povrnitev škode, ki je uporabnikom nastala zaradi odstranitve del oziroma onemogočanja dostopa do njih. Zato naj določbe o avtomatičnih orodjih za prepoznavanje vsebin vsebujejo procesne varovalke za uporabnike, ki **morajo uporabnikom omogočati, da 1) jih odstranijo, ko takšna orodja preprečujejo rabo vsebin na zakonit način, 2) imajo možnost kasnejše pritožbe zoper odločitev takšnih avtomatičnih orodij in 3) se lahko v postopku pritožbe enostavno sklicujejo na vse obstoječe izjeme in omejitve od avtorskih in sorodnih pravic.**

5. Točno naj se opredeli izjeme, na katere se lahko zanesejo uporabniki⁷

DSM Direktiva v sedmem odstavku 17. členu določa, da morajo države članice EU zagotoviti, da "se lahko uporabniki v vsaki državi članici zanesejo na vse naslednje obstoječe izjeme ali omejitve pri nalaganju na strežnik in dajanju na voljo vsebin, ki jih ustvarijo uporabniki na področju storitev deljenja vsebin na spletu: (a) citati, kritika, ocena; (b) uporaba v namene karikature, parodije ali pastiša." Pri tem je potrebno opozoriti, da v določene države članice EU v svoje zakonodaje (še) niso vpeljale potrebnih izjem in omejitev od avtorske in sorodnih pravic. Zato **ni dovolj, da se pri implementaciji 17. člena DSM Direktive zgolj zapiše, da se uporabniki lahko zanesejo na obstoječe izjeme, ampak je potrebno izrecno navesti, da se lahko uporabniki zanesejo na izjeme ali omejitve, kot so: citati, kritika, ocena in uporaba za namene karikature, parodije ali pastiše.**

⁶ Odgovor na ZFIS, str. 1, 7, MK, str. 5

⁷ Odgovor na ZFIS, str. 7